

Na osnovu člana 7 stav 3 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list CG", br. 33/14) i člana 2 Pravilnika o smjernicama za izradu analize i faktorima rizika radi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl.list CG" broj 53/14), Savjet Agencije za nadzor osiguranja na 163. sjednici od 28. 05. 2015. godine donio je

SMJERNICE

o analizi rizika pranja novca i finansiranja terorizma u osiguranju

I UVODNE ODREDBE

1. Ovim smjernicama utvrđuju se bliži kriterijumi za izradu analize rizika pranja novca i finansiranja terorizma kojem su izloženi obveznici Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: Zakon).
2. U smislu stava 1 ovog člana, obveznicima Zakona smatraju se:
 - društva za osiguranje koja imaju dozvolu izdatu od Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova životnog osiguranja;
 - filijale stranih osiguravajućih društava koja imaju dozvolu izdatu od Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova životnog osiguranja u Crnoj Gori;
 - društva za posredovanje i društva za zastupanje u osiguranju koja imaju dozvolu izdatu od Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova posredovanja odnosno zastupanja u osiguranju, u dijelu koji se odnosi na životno osiguranje.
3. Obveznici, shodno Zakonu, uspostavljaju interne procedure i prakse usmjerene na identifikaciju područja poslovanja izloženih riziku pranja novca odnosno finansiranja terorizma i definišu konkretne mjere za upravljanje tim rizikom, u cilju koordinisanog i zakonitog poslovanja.
4. S tim u vezi, obveznici vode računa o složenosti sopstvene strukture, postojećih i planiranih proizvoda, kao i kanala prodaje. Funkcionalna organizacija prodajne mreže (poslovne jedinice, zastupnici, posrednici) utiče na složenost procedura i postupaka koji se sprovode.

Interne procedure obveznika

5. U cilju umanjavanja rizika pranja novca i finansiranja terorizma, obveznici su dužni da uspostave interne procedure kojima obezbjeđuju upravljanje tim rizikom i svođenje istog na minimalni nivo, imajući u vidu: veličinu društva, obim i složenost poslova, vrstu i kompleksnost proizvoda osiguranja koje nude, način komunikacije sa klijentima i ostale elemente koji mogu uticati na izloženost obveznika riziku pranja novca odnosno finansiranja terorizma.
6. U tom smislu obveznici su dužni da izrade analizu rizika kojom utvrđuju rizičnost pojedinog klijenta, grupe klijenata, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi sa mogućnošću upotrebe poslova osiguranja u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma.
7. Analiza rizika koju sačinjavaju zastupnici odnosno posrednici u osiguranju, u dijelu rizičnosti proizvoda osiguranja, može se zasnivati na procjeni rizika društva za osiguranje koje zastupaju, odnosno čije proizvode uzimaju u obzir pri sačinjavanju predloga za klijenta.
8. Svi poslovni procesi kod obveznika, koji su izloženi zloupotrebi u svrhe pranja novca odnosno finansiranja terorizma, trebalo bi da budu opisani procedurama, kako bi se osiguralo zakonito djelovanje obveznika, precizno definisale obaveze zaposlenih i omogućilo efikasno funkcionisanje sistema internih kontrola.
9. S tim u vezi, uspostavljene interne procedure treba da budu zasnovane na riziku, obzirom da za sve poslove, proizvode, klijente ili transakcije nije moguće definisati istovjetne mjere, već se procijenjeni nivo rizika mora reflektovati i na složenost mjera koje se primjenjuju.
10. Interne procedure, u pravilu, pokrivaju najmanje sljedeće oblasti:
 - Precizna uputstva zaposlenima u dijelu identifikacije, pregleda i praćenja klijenata, naročito za sektore koji su, po ocjeni obveznika, više izloženi riziku pranja novca i finansiranja terorizma,
 - obavezu obveznika da licu ovlašćenom za sprovođenje mjera u cilju suzbijanja rizika pranja novca i finansiranja terorizma i njegovom zamjeniku omogući pribavljanje svih neophodnih podataka i informacija u cilju neometanog obavljanja zakonskih dužnosti, i da im obezbijedi adekvatno osposobljavanje,
 - obavezu obezbjeđenja obuka za ostale zaposlene u cilju izvršavanja zakonom propisanih aktivnosti,

- način prikupljanja podataka o klijentima i poslovnom odnosu, kao i vođenje i sadržinu evidencija tih podataka,
- postupak sa klijentima u svim fazama kontakta, počev od momenta izraženog interesa za zaključenje ugovora, a naročito procedure koje se sprovode u slučaju:
 - i) specifičnih klijenata, koji su klasifikovani u kategorije većeg stepena rizika,
 - ii) transakcija koje prelaze zakonske pragove,
 - iii) neuobičajenih transakcija,
 - iv) uvođenja novih tehnologija u poslovanje obveznika,
 - v) promjene uspostavljenog poslovnog odnosa, koja ne odgovara obimu redovnog poslovanja klijenta i kategoriji rizika u koju je klijent svrstan,
 - vi) osnovane sumnje u pranje novca i finansiranje terorizma,
- način analiziranja svih neuobičajenih transakcija, i vođenje evidencija o istim,
- kriterijume/indikatore koje obveznik koristi za prepoznavanje neuobičajenih i sumnjivih transakcija,
- uslove, način i rokove za podnošenje izvještaja nadležnom organu,
- za društva za osiguranje i filijale stranih društava - način procjene osposobljenosti i provjeru procedura za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma koje koriste posrednici odnosno zastupnici u osiguranju sa kojima osiguravač saraduje,
- funkcionisanje informacionog sistema, na način na koji osigurava adekvatno reagovanje obveznika u skladu sa zakonom,
- način i rok čuvanja ličnih podataka klijenata.

Uvođenje novih proizvoda u ponudu obveznika

11. Kada obveznik donese odluku o uvođenju novog proizvoda, dužan je da isti uvrsti u postojeću analizu rizika, i pisano ocijeni mogućnost upotrebe novog proizvoda u svrhe pranja novca odnosno finansiranja terorizma. Ocjena treba da se zasniva na specifičnostima tog proizvoda, koje bi omogućile uvođenje određenih sredstava u legalne tokove, specifičnost kategorije klijenata kojima je određeni proizvod namijenjen, kao i svim drugim elementima koji bi eventualno mogli omogućiti upotrebu proizvoda u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma.

II MJERE IDENTIFIKACIJE, PREGLEDA I PRAĆENJA KLIJENATA

Postupanje obveznika prije i u toku sklapanja poslovnog odnosa

12. Prije sklapanja poslovnog odnosa i u toku istog obveznik je dužan da sprovodi Zakonom propisane mjere identifikacije, provjere i praćenja klijenta, što uključuje naročito:
- 1) identifikaciju i provjeru klijenta, uključujući i identifikaciju i provjeru stvarnog vlasnika klijenta koji je pravno lice;
 - 2) utvrđivanje cilja i prirode poslovnog odnosa ili transakcije i pribavljanje drugih podataka u skladu sa Zakonom;
 - 3) redovno praćenje klijenta, na način utvrđen internim procedurama odnosno s obzirom na karakteristike klijenta, transakcije koje klijent vrši kod obveznika i usklađenost tih transakcija sa prirodom i uobičajenim obimom transakcija.
13. Obveznik može odlučiti da ne sprovodi mjere provjere i praćenja klijenta kod zaključivanja ugovora o životnom osiguranju u pogledu kojeg ne postoji sumnja na pranje novca ili finansiranje terorizma, ako:
- ukupna godišnja premija koju treba platiti u jednoj kalendarskoj godini ne prelazi iznos od 1.000 EUR,
 - jednokratna premija ne prelazi iznos od 2.500 EUR,
 - u pogledu klijenta ili transakcije ne postoje okolnosti koje ukazuju na visok rizik.
- U cilju transparentnosti primjene, odluka o primjeni pojednostavljene procedure trebalo bi da sadrži i uslove pod kojima se takva procedura može primijeniti, odnosno slučajeve u kojima je nije moguće primijeniti obzirom na rizičnost.

Mjere koje obveznik preduzima sa ciljem identifikacije klijenata (opšti zahtjevi)

14. Zakonom propisane mjere identifikacije, pregleda i praćenja klijenata podrazumijevaju da je obveznik uspostavio procedure i prakse koje obezbjeđuju poznavanje lica koja zaključuju ugovore i koja imaju prava i obaveze po zaključenim ugovorima.
15. U tu svrhu obveznik koristi procedure i prikuplja informacije i podatke iz kojih se nesumnjivo može utvrditi i provjeriti identitet klijenta (ugovarača, osiguranika, korisnika osiguranja), na način propisan čl. 14 do 18 Zakona, kao i stvarnog

vlasnika klijenta koji je pravno lice, i to prije uspostavljanja poslovnog odnosa. Minimum neophodne dokumentacije propisan je Zakonom, a obveznik procedurama utvrđuje dodatna dokumenta koja mogu biti korišćena ako zakonski minimum ne obezbjeđuje dovoljnu sigurnost u identitet klijenta.

16. Obveznik utvrđuje i postupanje zaposlenih u takvim slučajevima – obavezu i način korišćenja liste indikatora, obavezu pribavljanja saglasnosti za zaključenje ugovora, informisanje o neuobičajenom postupanju klijenta, neuobičajenim dokumentima, i sl.
17. Obveznik je dužan da, pri zaključivanju ugovora, izvrši identifikaciju i korisnika po polisi životnog osiguranja, na način što će pribaviti zakonom propisana dokumenta i podatke, na osnovu kojih se identitet tog lica može bez sumnje ustanoviti.
18. Izuzetno, provjeru identiteta korisnika osiguranja je moguće sprovesti i nakon zaključenja ugovora, ali najkasnije do momenta kada bi korisnik mogao da ostvari svoja prava po polisi.
19. Prilikom prenosa prava iz polise na treće lice, dijelom ili u cjelosti, obveznik je dužan da identifikuje novog korisnika u vrijeme izvršenja prenosa tih prava. U vrijeme isplate po polisi, obveznik mora pribaviti dokumentaciju iz koje se nesumnjivo može ustanoviti identitet korisnika i istovjetnost lica koje zahtijeva isplatu sa licem koje je prema polisi nosilac prava.
20. Ako je korisnik osiguranja pravno lice, i za ugovarače koji su pravna lica pribavlja se dokumentacija koja je propisana Zakonom.
21. U slučajevima sumnje u identitet korisnika, ili u slučajevima kada korisnik može biti procijenjen kao visoko rizičan, obveznik će provjeru identiteta izvršiti pribavljanjem propisno ovjerene pisane izjave klijenta.
22. Pored procedura za identifikaciju klijenta, obveznik je dužan da uspostavi i druge procedure koje uređuju pribavljanje i nesumnjivo utvrđivanje ostalih podataka i informacija od značaja za trajno izvršavanje obaveza propisanih Zakonom, kao što su: postojanje ograničenja u pogledu visine premije i osiguranih suma, definisanje dozvoljenih načina plaćanja obvezniku, izmjene u ugovorenom načinu plaćanja premije, postupak sa uplatama od nepoznatih lica, postupak kod povraćaja viška uplaćenih sredstava, promjene ličnih podataka klijenta.
23. U cilju pojednostavljenja i transparentnosti primjene procedura od strane zaposlenih, sve izmjene u toku ugovornog odnosa trebalo bi da su praćene posebnim obrascima, koje podnosilac zahtjeva za izmjenu lično potpisuje.

Prilikom podnošenja takvog zahtjeva provjerava se i identičnost potpisa sa potpisom u vrijeme zaključenja ugovora.

24. Obveznik će internim procedurama utvrditi zabranu zaključenja ugovora odnosno izvršenja transakcija sa licima koje nije moguće sa sigurnošću u potpunosti identifikovati u skladu sa Zakonom.

Identitet fizičkog lica i podaci o transakciji

25. Identitet klijenta - fizičkog lica i podatke utvrđene Zakonom obveznik utvrđuje i provjerava uvidom u ličnu ispravu klijenta izdatu od strane nadležnog državnog organa uz njegovo prisustvo.

Identitet pravnog lica i podaci o transakciji

26. Identitet klijenta—pravnog lica obveznik utvrđuje i provjerava na osnovu originala ili ovjerene kopije isprave iz Centralnog registra privrednih subjekata (CRPS) ili drugog odgovarajućeg javnog registra u koji je subjekt upisan, koju u ime pravnog lica zastupnik podnese, i drugih dokumenata odnosno poslovne dokumentacije iz kojih je moguće utvrditi podatke propisane zakonom.
27. Prilikom provjere identiteta pravnog lica, obveznik koristi i javno dostupne registre koji sadrže podatke potrebne za identifikaciju tog lica (CRPS, CDA, isl.)
28. Ako ocijeni da je, radi potvrđivanja istinitosti dobijenih podataka ili vjerodostojnosti isprava i druge poslovne dokumentacije iz koje su uzeti podaci, potrebno pribaviti i druge podatke, obveznik prije uspostavljanja poslovnog odnosa ili izvršenja transakcije, od zastupnika ili ovlašćenog lica pribavlja i pisanu izjavu.

Identitet zastupnika odnosno ovlašćenog lica

29. Prilikom zasnivanja poslovnog odnosa ili preduzimanja transakcije od strane zastupnika ili ovlašćenog lica (punomoćnika), obveznik identifikuje i klijenta, u čije se ime i za čiji račun uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakcija, i lice koja ga predstavlja/zastupa.
30. Identifikacija se može izvršiti isključivo na osnovu ličnih ili drugih javnih isprava i to:

- isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, odnosno ustanova i drugo pravno lice u okviru zakonom povjerenog javnog ovlašćenja i
 - pisanog ovlašćenja – punomoćja, ovjerenog od strane notara, konzulata, suda ili organa državne uprave.
31. Ukoliko na osnovu dostavljenog ocijeni da je potrebno dodatno provjeriti identitet zastupnika, obveznik pribavlja pisanu izjavu tog lica, a naročito u slučajevima kada je:
- pismeno ovlašćenje (punomoćje) dato licu koje očigledno nema dovoljno bliske veze (npr. rodbinske, poslovne i sl.) sa klijentom da bi obavljalo transakcije u ime ili za račun klijenta;
 - finansijsko stanje klijenta poznato, a transakcija koju namjerava da izvrši ne odgovara tom finansijskom stanju;
 - transakcija iz drugih razloga neuobičajena, obzirom na dosadašnji poslovni odnos sa klijentom.
32. Kada se poslovni odnos zasniva preko zastupnika odnosno punomoćnika, neophodno je obezbijediti lično prisustvo tog lica.

Utvrđivanje stvarnog vlasnika

33. Obveznik je dužan da prije zaključenja ugovora identifikuje stvarnog vlasnika klijenta, vodeći računa o krugu lica koja se, shodno Zakonu, smatraju stvarnim vlasnikom.
34. Kod pravnih lica odnosno privrednih društava, obveznik je dužan da identifikuje fizička lica koja:
- posredno ili neposredno, imaju najmanje 25% učešća u akcijama, pravu glasa ili drugim pravima, na osnovu kojih učestvuju u upravljanju, odnosno učestvuju u kapitalu sa više od 25% udjela ili imaju odlučujući uticaj u upravljanju sredstvima privrednog društva, odnosno pravnog lica;
 - imaju odlučujući uticaj na odluke organa upravljanja u tom privrednom društvu odnosno pravnom licu, po osnovu sredstava koja mu posredno obezbjeđuju (ili su obezbijedila), naročito u pogledu odlučivanja o finansiranju i poslovanju.

35. Kod klijenta koji je lice stranog prava ili drugi oblik organizovanja (trust, fond ili slično) koje prima, upravlja ili vrši raspodjelu imovinskih sredstava za određene namjene, stvarnim vlasnikom smatra se:
- fizičko lice koje, posredno ili neposredno, raspolaže sa najmanje 25% imovine pravnog lica ili sličnog subjekta stranog prava;
 - fizičko lice koje je određeno ili određivo kao korisnik najmanje 25% prihoda od imovine kojom se upravlja.
36. Obveznik utvrđuje stvarnog vlasnika pribavljanjem podataka propisanih Zakonom.
37. Podaci o stvarnim vlasnicima pravnog lica ili sličnog pravnog subjekta stranog prava provjeravaju se u mjeri kojom se obezbjeđuje potpun i jasan uvid u stvarno vlasništvo i upravljanje klijentom, u skladu sa procijenjenim stepenom rizika kompletnog poslovnog odnosa.

Politički eksponirana lica

38. Obveznik uspostavlja adekvatne procedure kako bi utvrdio da li je potencijalni klijent, ili stvarni vlasnik klijenta, politički eksponirano lice (PEP) u smislu Zakona.
39. Evidencija PEP klijenata kod obveznika vodi se na način da omogući jednostavnije, efikasnije i ažurnije sprovođenje procedura praćenja i kontrole. Pri vođenju i ažuriranju evidencije koriste se podaci iz dokumentacije, javno dostupnih registara PEP lica i svi drugi vidovi dostupnih informacija.
40. Promjena u PEP statusu klijenta utiče na utvrđeni stepen rizika cijelog poslovnog odnosa sa takvim klijentom, što se odražava na obavezu redovnog pregleda i praćenja tih lica. Stoga obveznik internim procedurama obezbjeđuje redovne provjere PEP statusa klijenata.
41. PEP status klijenta utvrđuje se iz sljedećih izvora:
- a) obrasca koji popunjava klijent;
 - b) informacija prikupljenih iz javnih izvora;
 - c) informacija dobijenih uvidom u baze podataka koje uključuju spiskove politički eksponiranih lica (World Check PEP List, Internet, itd).

Obrazac koji obveznik koristi za identifikaciju PEP lica dat je u prilogu ovih smjernica i čini njihov sastavni dio.

42. Kod transakcija sa politički eksponiranim licem, koje pojedinačno ili zajedno dostižu ili prelaze 15.000€ , obveznik će utvrditi izvor sredstava i imovine koji su predmet ugovora, odnosno transakcije, i to iz ličnih i drugih isprava koje podnese klijent. Ako propisane podatke nije moguće pribaviti iz podnesenih isprava, podaci se pribavljaju neposredno iz pisane izjave klijenta.
43. Prije uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom iz prethodne tačke, zaposleni koji sa klijentom kontaktira pribaviće pisanu saglasnost višeg rukovodioca (izvršnog direktora odnosno lica koje ga u odsustvu mijenja). Saglasnost se, osim potpisom na obrascu, može pribaviti i u elektronskoj formi, u kom slučaju je potrebno u dokumentaciji obezbijediti dokaz.
44. Službeno lice obveznika dužno je da sa povećanom pažnjom prati aktivnosti koje kod njega preduzima PEP klijent, i kod promjene uobičajenih poslovnih aktivnosti klijenta, o istom obavještava ovlašćeno lice u najkraćem mogućem roku.
45. Sa liste politički eksponiranih lica obveznik može brisati samo lica kojima je prošlo najmanje 18 mjeseci od dana prestanka statusa na osnovu kog su uvršteni na ovu listu.

III RAZVRSTAVANJE KLIJENATA U KATEGORIJE RIZIKA

Kategorije rizika

46. Obveznik je dužan da uspostavi kategorije rizika u koje će svrstavati klijente, a najmanje:
 - Kategoriju visokog rizika
 - Kategoriju srednjeg rizika
 - Kategoriju neznatnog rizikaObveznik će za svaku kategoriju utvrditi način i uslove pod kojima se klijentu dodjeljuje pojedini stepen rizika, kao i uslove pod kojima se utvrđeni stepen rizika može promijeniti.
47. Kod svrstavanja klijenta u odgovarajuću kategoriju rizika, obveznik:
 - utvrđuje i provjerava identitet klijenta iz prikupljene dokumentacije i drugih raspoloživih podataka;
 - ocjenjuje potrebu pribavljanja dodatnih podataka i analizira sve pribavljene podatke zajedno;

- daje ocjenu rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa u smislu pranja novca ili finansiranja terorizma;
 - evidentira transakcije koje su ocijenjene kao neuobičajene i sprovodi mjere za redovno nadgledanje tog poslovnog odnosa, a obavezno pri svakoj novoj aktivnosti klijenta;
 - bez odlaganja obavještava nadležni državni organ o transakcijama koje, pojedinačno ili zajedno, dostižu ili prelaze 15.000€, i transakcijama za koje, na osnovu važećih indikatora, ocijeni da za njih postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.
48. Obveznik je dužan da obezbijedi da sva dokumentacija propisana Zakonom bude pribavljena u originalu ili ovjerenoj kopiji, pri čemu se dio podataka može prikupiti i putem odgovarajućih obrazaca koje je klijent dužan da popuni, kao i iz druge dokumentacije, evidencija i izvora podataka koji omogućavaju nesumnjivu identifikaciju klijenta, odnosno ne ostavljaju sumnju u tačnost podataka.
49. Obveznik će precizno definisati obaveze i postupanje službenog lica, koje prilikom zaključenja, izmjene ili isplate po osnovu zaključenog ugovora analizira podatke i daje konačnu ocjenu rizika pojedinog klijenta, naročito u dijelu nivoa ovlašćenja i obaveze pribavljanja saglasnosti nadređenog lica kod obveznika, kada je to potrebno.
50. Obveznik će internim procedurama utvrditi uslove za svrstavanje klijenta u jednu od utvrđenih kategorija rizika, uslove za izmjenu dodijeljene kategorije rizika, donošenje odluke o postojanju uslova za sklapanje poslovnog odnosa, a naročito uslove pod kojima se određeni klijent može odbiti.
51. Zavisno od dodijeljene kategorije rizika, obveznik propisuje i mjere praćenja i učestalost kontrole. Klijenti najvišeg stepena rizika i klijenti koji su strana pravna lica ili su u vlasništvu tih pravnih lica kontrolišu se najmanje jednom godišnje, o čemu obveznik čuva pisani trag.
52. Za klijente za koje ocijeni da predstavljaju visok rizik obveznik će internim aktom utvrditi:
- uslove za svrstavanje klijenta u kategoriju visokog rizika,
 - obavezu sprovođenja produbljene provjere i praćenja takvih klijenata,
 - proceduru koju su zaposleni dužni da primijene u postupku produbljene provjere i praćenja.
53. Obveznik će obezbijediti mjere produbljene provjere i praćenja najmanje u slučaju:

- zaključivanja poslovnog odnosa ili transakcija koje dostižu ili prelaze 15.000€ sa klijentom koji je PEP, ili čiji je stvarni vlasnik PEP;
- poslovanja uz primjenu novih tehnologija;
- neuobičajenih transakcija;
- u svim slučajevima gdje postoji osnov sumnje na pranja novca ili finansiranje terorizma.

Produbljena provjera i praćenje obuhvataju i provjeru pribavljene dokumentacije, identiteta stvarnog vlasnika, potrebne informacije o cilju i prirodi transakcije/poslovnog odnosa i učestalost praćenja i kontrole tih transakcija.

Faktori od značaja za ocjenu rizika

54. Kod uređivanja kategorisanja po stepenu rizika, obveznik uzima u obzir sljedeće faktore visokog rizika:

- *faktori visokog rizika geografskog područja u vezi sa poslovnim odnosom:*
 - a) države koje su na osnovu izvještaja FATF-a, zajedničke evaluacije i objavljenih izvještaja identifikovane kao države koje nemaju efikasan sistem borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
 - b) države u kojima je utvrđen visok nivo korupcije i drugih kriminalnih aktivnosti;
 - c) države prema kojima su uvedene sankcije, embargo ili slične mjere;
 - d) države koje pružaju novčanu pomoć ili podršku terorističkim aktivnostima, ili imaju određene terorističke organizacije koje djeluju u njihovoj zemlji;
- *faktori visoke rizičnosti klijenta:*
 - a) poslovni odnos vodi se u neuobičajenim okolnostima;
 - b) klijenti koji žive u državama visokog rizika sa geografskog aspekta;
 - c) klijent koji je pravno lice ili aranžman koji predstavlja zajedničku investiciju;
 - d) politički eksponirana lica;
 - e) kompanije u čijoj su vlasničkoj strukturi umjesto stvarnih vlasnika nominalno upisani ovlašćeni zastupnici ili čije akcije glase na donosioca;
 - f) klijent čije poslovanje karakteriše intenzivan priliv gotovine;
 - g) privredno društvo čije je vlasnička struktura neuobičajena obzirom na prirodu poslovanja tog društva.
- *faktori visokog rizika kod proizvoda, poslovnih odnosa odnosno transakcija:*

- a) proizvodi ili transakcije koje omogućavaju ili favorizuju anonimnost klijenta;
- b) indirektni poslovni odnos ili transakcija;
- c) uplata od treće strane ili trećoj strani, pri čemu se ne može ustanoviti povezanost sa klijentom odnosno poslovnim odnosom;
- d) proizvodi koji omogućavaju nove mehanizme zaključivanja ugovora, i uvođenje upotrebe novih tehnologija i za stare i nove proizvode.

55. Pri procjeni rizika geografskog područja odnosno države porijekla klijenta, obveznik je dužan da redovno prati informacije dostupne na internet stranici nadležnih organa, i da obezbijedi dostupnost tih informacija svim zaposlenima. Informacije koje se redovno moraju pratiti su:

- liste visokorizičnih i nekooperativnih država,
- država koje nedovoljno primjenjuju FATF preporuke ili se po ocjeni nadležnog organa smatraju rizičnim,
- liste lica prema kojima se sprovode prinudne mjere na osnovu rezolucija Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija;
- liste zemalja poznatih kao of-shore centri ili poreski rajevi (www.imf.org, www.oecd.org);
- liste zemalja poznatih po proizvodnji droge (<http://www.unodc.org/>);
- liste zemalja prema kojima se sprovode sankcije uvedene od strane EU (http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/consol-list/index_en.htm);

56. Kod procjene rizičnosti poslovanja samog klijenta obveznik vodi računa najmanje o sljedećim okolnostima:

- klijent ne može dokazati izvor sredstava, pogotovu kod većih iznosa premija ili više polisa;
- obveznik ima razloga da sumnja da klijent ne postupa za svoj račun, odnosno da postupa po nalogu ili uputstvima trećeg lica;
- postojanje informacija da je klijent odnosno lice koje se može povezati sa klijentom umiješano ili se može povezati sa: trgovinom narkoticima i oružjem, korupcijom, zloupotrebom službenog položaja i ovlašćenja u privredi, prevarama, falsifikovanjem dokumenata, utajom poreza i drugim aktivnostima koje su Strategijom za prevenciju i suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma prepoznate kao rizične u smislu pranja novca i finansiranja terorizma (<http://www.aspn.gov.me/biblioteka/strategije>);

- postojanje informacija da je klijent odnosno lice koje se može povezati sa klijentom umiješano u druge sumnjive poslove;
 - klijent je politički eksponirano lice na način propisan Zakonom;
 - klijent ima problema sa dostavljanjem identifikacionih dokumenata ili dokumentacije.
57. Prema prosječno rizičnim klijentima obveznik sprovodi uobičajene mjere provjere i praćenja, usmjerene na upoznavanje klijenta i njegovog poslovanja.
58. Ako ne postoji osnov sumnje na pranje novca ili finansiranje terorizma, obveznik može u kategoriju niskog rizika svrstati (i na njih primijeniti mjere pojednostavljene provjere i praćenja), klijente i transakcije u vezi sa kojima postoje sljedeći faktori neznatnog rizika:
- U vezi sa državom odnosno geografskim područjem – kada država:
 - a) pripada Evropskoj uniji;
 - b) ima efikasan sistem borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, prepoznat od strane FATF-a;
 - c) ima nizak stepen korupcije i drugih kriminalnih aktivnosti;
 - d) sprovodi preporuke FATF-a za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma i za koje se sprovodi kontrola usklađenosti sa ovim preporukama.
 - U vezi sa klijentom – kada je klijent:
 - a) obveznik iz člana 4 stav 2 tač. 1, 2, 4, 5, 6, 9 i 11 Zakona ili druga odgovarajuća institucija koja ima sjedište u Evropskoj uniji ili državi sa liste država koje primjenjuju međunarodne standarde iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma koji su na nivou standarda Evropske unije ili viši;
 - b) državni organ ili organ lokalne samouprave i drugo pravno lice koje vrši javna ovlašćenja;
 - c) privredno društvo čije su hartije od vrijednosti uvrštene u trgovinu na organizovanom tržištu ili berzi u državama koje su članice Evropske unije ili drugim državama u kojima se na berzama primjenjuju međunarodni standardi koji su na nivou standarda Evropske unije ili viši;
 - d) privredno društvo ili drugi oblik obavljanja privredne djelatnosti koje vrši javna ovlašćenja, a koje se kotira na berzi i koje podliježe obavezi dostavljanja informacija prema pravilima berze ili u skladu sa propisima koji uvode obavezu transparentnosti stvarnog vlasnika tog društva;
 - e) sa geografskog područja koje spada u manje rizična u skladu sa alinejom 1 ove tačke.

- U vezi sa proizvodom, poslovnim odnosom ili transakcijom:
 - a) niske premije životnog osiguranja;
 - b) proizvod je ograničenih karakteristika, namijenjen određenom tipu klijenata, sa svrhom povećanja pristupa finansijskoj inkluziji.
59. Obveznik ne može samostalno širiti krug lica na koja se mogu primijeniti mjere pojednostavljenog pregleda i praćenja.

Utvrđivanje kategorije rizičnosti

60. U svrhu određivanja adekvatne kategorije rizika klijenata, obveznik koristi liste indikatora, ažurno prati poslovni odnos sa klijentom i usklađuje kategoriju rizika klijenta sa eventualnim promjenama u poslovnom odnosu.
61. Sa usvojenom listom indikatora, obveznik na odgovarajući način (u skladu sa načinom poslovanja) upoznaje sve sektore odnosno lica koja mogu biti izložena riziku pranja novca i finansiranja terorizma. Lista indikatora najmanje sadrži indikatore propisane od nadležnog organa, a može biti dopunjena i drugim indikatorima, po ocjeni obveznika.
62. Kod promjena u ponudi proizvoda, načina poslovanja i drugih okolnosti od značaja za ocjenu rizika, kao i na osnovu iskustava iz poslovanja obveznik redovno ažurira listu indikatora.

IV POSEBNI ASPEKTI POSLOVANJA

Neuobičajene transakcije. Primjena novih tehnologija

63. Obveznik je dužan da analizira sve neuobičajeno velike i transakcije neuobičajenih karakteristika koje nemaju očiglednu ekonomsku ili pravnu svrhu (pogotovu kada postoji veći broj faktora koji je čine neuobičajenom) i o njima vodi posebnu evidenciju.
64. Evidencija bi trebalo da sadrži razloge iz kog je data ocjena, korake koji su eventualno preduzeti u vezi sa tim transakcijama i zaključak.
65. U tu svrhu koriste se indikatori koji su u primjeni kod obveznika, a transakcija se analizira u vezi sa osobinama samog klijenta i lica kojima je namijenjena

transakcija, prirodom i namjenom poslovnog odnosa, a naročito kod složenijih i poslova koji zahtijevaju obimniju dokumentaciju za identifikaciju.

66. Obveznik internim procedurama uređuje kriterijume za razlikovanje neuobičajenih od transakcija za koje postoji sumnja da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.
67. U slučaju odluke obveznika da u poslovanje uvede nove tehnologije koje omogućavaju anonimnost (internet, upotreba automata, i sl.), prethodno se obezbjeđuju procedure koje omogućuju umanjeње rizika zloupotrebe novog načina poslovanja u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma i identifikuju procesi naročito izloženi ovom riziku.
68. Obveznik će mjere produbljene provjere i praćenja primijeniti i na neuobičajene transakcije i poslove koji se obavljaju uz primjenu novih tehnologija. Tim mjerama obveznik uređuje način provjere pribavljene dokumentacije, identiteta stvarnog vlasnika, potrebne informacije o cilju i prirodi transakcije/poslovnog odnosa i učestalost praćenja i kontrole tih transakcija.

V POSLOVANJE PREKO TREĆIH LICA

69. U smislu Zakona, osiguravač može mjere utrdivanja i provjere identiteta klijenta povjeriti trećem licu – društvu za zastupanje ili društvu za posredovanje, koje ima odgovarajuću dozvolu izdatu od strane Agencije za nadzor osiguranja.
70. Kod donošenja takve odluke, prije prenošenja tih poslova, osiguravač će posebnim aktom (npr. ugovorom o zastupanju odnosno posredovanju u osiguranju) urediti svoj odnos sa trećim licem međusobna prava i obaveze. Konačna odgovornost ostaje na osiguravaču, koji je u skladu sa zakonom odgovoran za izbor trećeg lica i njegovu sposobnost da osigura izvršavanje zakonskih obaveza.
71. U cilju obezbjeđenja adekvatnog poslovanja preko trećeg lica, osiguravač bi trebalo da obezbijedi mehanizam redovne kontrole / provjere potpunosti identifikacije sprovedene preko trećeg lica.
72. Naročita pažnja obraća se na obavješćavanje o sumnjivim transakcijama, kod ponuda primljenih preko trećih lica.
73. Pri uređenju ovih odnosa obje strane vode računa o čuvanju kompletne dokumentacije u Zakonom propisanom roku.

VI AKTIVNOSTI OBVEZNIKA U TOKU POSLOVNOG ODNOSA

Praćenje i provjera uspostavljenog poslovnog odnosa. Promjena kategorije rizika

74. Obveznik je dužan da sprovodi mjere praćenja poslovnih aktivnosti klijenta, koje obuhvataju i izvore sredstava kojima klijent posluje.
75. Dinamika sprovođenja mjera praćenja i provjere uspostavljenog poslovnog odnosa prilagođava se riziku od pranja novca ili finansiranja terorizma, kog je obveznik utvrdio. Mjere propisane Zakonom primjenjuju se i na postojeće klijente.
76. Mjere praćenja naročito obuhvataju:
- a) provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa prirodom i namjenom ugovornog odnosa;
 - b) praćenje i provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa njegovim uobičajenim obimom poslovanja;
 - c) praćenje i uredno ažuriranje isprava i podataka o klijentu, koje obuhvata vršenje ponovne godišnje kontrole klijenta u slučajevima iz člana 28 Zakona.
77. Kada ne postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, prilikom zaključivanja ugovora o životnom osiguranju obveznik nije dužan da sprovodi mjere provjere i praćenja klijenta pod uslovom da:
- a) pojedinačna rata premije ili više rata premije osiguranja, koje treba platiti u jednoj kalendarskoj godini, ukupno ne prelazi iznos od 1.000 eura ili ako plaćanje jednokratne premije ne prelazi iznos od 2.500 eura;
 - b) se radi o penzijskom osiguranju kod kojeg:
 - nije moguće prenijeti polisu osiguranja na treće lice ili je koristiti kao obezbjeđenje za uzimanje kredita ili pozajmice;
 - se zaključuje kolektivno osiguranje koje obezbjeđuje pravo na penziju.
78. Kategorija rizika može se mijenjati u toku poslovnog odnosa. Prilikom provjeravanja rizičnosti, obveznik naročito vodi računa o sljedećim okolnostima:
- bitnim promjenama okolnosti na kojima se zasniva postojeća ocjena rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa, odnosno promjenama okolnosti koje su bitno uticale na svrstavanje klijenta ili poslovnog odnosa u određenu kategoriju rizika;

- razlozima za sumnju u istinitost podataka na osnovu kojih je donešena ocjena rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa;
 - nepodudaranju podataka dobijenih u ponovnoj kontroli sa početnim podacima.
79. U slučaju postojanja jedne ili više okolnosti iz prethodnog stava ovog člana obveznik može razvrstati klijenta u kategoriju većeg rizika.
80. U cilju kontinuiranog praćenja i omogućavanja potpunosti informacija, obveznik rezultate praćenja (uključujući i promjenu kategorije rizika) vodi u pisanoj i elektronskoj formi, pri čemu sa naročitom pažnjom prati ugovore kod kojih postoji sumnja na pranje novca ili finansiranja terorizma.

Produbljena povjera i praćenje klijenta

81. Obveznik je dužan da vrši produbljenu provjeru identiteta i praćenje poslovanja klijenta uvijek kada:
- procijeni da zbog prirode poslovnog odnosa, oblika i načina izvršenja transakcije, poslovnog profila klijenta ili drugih okolnosti povezanih sa klijentom postoji ili bi mogao postojati visoki rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma,
 - sa klijentom koji je PEP ili čiji je stvarni vlasnik PEP sklapa ugovor ili izvršava transakciju u visini od najmanje 15.000€,
 - prilikom vršenja neuobičajenih transakcija ili upotrebe nove tehnologije.
82. Produbljena provjera podrazumijeva i prikupljanje sljedećih podataka:
- za poslovanje sa politički eksponiranim licem – pribavljanje podataka iz člana 33 Zakona,
 - za slučaj visokog rizika pranja novca odnosno finansiranja terorizma, neuobičajene transakcije i upotrebu novih tehnologija – dokaz da su primijenjene sve interne procedure, i poslovni odnos evidentiran na propisani način.

VII OVLAŠĆENO LICE

Imenovanje ovlašćenog lica

83. Obveznik je dužan da imenuje lice koje će obavljati poslove propisane članom 45 Zakona (ovlašćeno lice) i zamjenika ovlašćenog lica, koji obavlja te poslove ako je ovlašćeno lice spriječeno da na propisan način obavlja dužnost.
84. Izvršni direktor može biti ovlašćeno lice kod obveznika koji ima do tri zaposlena, uključujući i samog direktora. Takav obveznik nema ni obavezu imenovanja zamjenika ovlašćenog lica.

Obučavanje ovlašćenog lica i njegovog zamjenika. Obuke za zaposlene

85. Svake godine, do 31.marta, obveznik usvaja godišnji program obuka, kojim predviđa broj obuka koje su namijenjene usavršavanju ovlašćenog lica i njegovog zamjenika, i broj obuka koje su namijenjene ostalim zaposlenim kod obveznika.
86. Ovlašćeno lice i njegov zamjenik imaju pravo na najmanje jednu obuku godišnje, koja će biti usmjerena na upoznavanje sa napretkom u oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
87. Obuke za zaposlene mogu biti u sklopu redovnih obuka koje se kod obveznika organizuju, i obveznik ih organizuje na način da kako postojeći službenici, tako i novozaposleni, budu blagovremeno upoznati sa procedurama obveznika, zakonskim obavezama, izmjenama regulative, novim proizvodima, novoj tehnologiji koju obveznik koristi ili novim kanalima prodaje. U cilju prevencije, obveznik upoznaje zaposlene i sa sankcijama u slučaju nepoštovanja uspostavljenih kanala komunikacije, i sa posljedicama koje po njegovo ukupno poslovanje mogu nastupiti u slučaju nepoštovanja zakonskih zahtjeva.

VIII EVIDENCIJE I IZVJEŠTAJI

Obaveza vođenja evidencija i zaštita podataka

88. Obveznici su dužni da vode evidencije podataka o:
- klijentima sa kojima zaključuje nove ugovore,
 - transakcijama u vrijednosti koja dostiže ili prelazi 15.000€;

- ugovorima ili transakcijama za koje postoji sumnja u tačnost pribavljenih podataka,
- transakcijama i klijentima u vezi sa kojima postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

89. Obveznik takođe evidentira:

- transakcije i klijente o kojima je dostavljen izvještaj nadležnom organu u skladu sa članom 41 Zakona;
- transakcije i klijente kojima je pristupila Agencija za nadzor osiguranja, a za koje je obveznik dobio nalog za privremenu obustavu, praćenje ili drugo uputstvo od nadležnog organa ili je u saznanju da je pokrenuta ili bi mogla biti pokrenuta istraga zbog pranja novca ili finansiranja terorizma.

90. Evidencije iz tačke 93 ovih smjernica vode se na način koji obezbjeđuje rekonstrukciju pojedinačnih transakcija (uključujući iznose i valutu), koje bi mogle da se koriste kao dokaz u postupku otkrivanja kriminalnih aktivnosti klijenata.

91. Prikupljeni podaci obuhvataju najmanje:

- a) Kod zaključivanja ugovora – podatke o fizičkom odnosno pravnom licu i poslovnom odnosu, propisane članom 79 tač. 1, 2, 4, 6, 7 i 14 Zakona;
- b) Kod jedne ili više povezanih transakcija koje dostižu ili prelaze 15.000€ - podatke o fizičkom odnosno pravnom licu, poslovnom odnosu i eventualno razlozima za sumnju na pranje novca i finansiranje terorizma, propisane članom 79 tač. 1 do 4, tač. 7 do 11 i tač. 13 Zakona;
- c) Kada obveznik posumnja u tačnost ili vjerodostojnost pribavljenih podataka o identitetu klijenta, ili kada postoji sumnja da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma – sve podatke o licima i poslovnom odnosu propisane članom 79 Zakona.

92. Obveznik vodi evidencije u pisanoj ili elektronskoj formi i čuva ih u skladu sa Zakonom.

93. Pribavljanje i čuvanje podataka o klijentima i transakcijama vrši se u skladu sa zakonom kojim je uređena zaštita podataka o ličnosti.

94. Obveznik će omogućiti Agenciji za nadzor osiguranja pristup svim podacima, informacijama i dokumentaciji vezanoj za izvršavanje obaveza iz Zakona.

Izvještavanje prema nadležnom organu

95. Obveznik je dužan da nadležnom organu uprave pravovremeno, ažurno i tačno dostavlja izvještaje o:

- svakoj transakciji koja se izvršava u gotovom novcu u iznosu od najmanje 15.000 €,
- svakoj transakciji ili klijentu u vezi sa kojima postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, sa podacima iz člana 79 Zakona i rokom u kojem transakcija treba da se izvrši, kao i o izvršenoj transakciji čije odlaganje nije bilo moguće ili bi onemogućilo napore praćenja klijenta koji vrši aktivnosti za koje se sumnja da predstavljaju pranje novca ili finansiranje terorizma.

Obaveza izvještavanja odnosi se i na najavljenju transakciju, bez obzira da li je kasnije izvršena ili ne.

96. Obavještenja o sumnjivim transakcijama osnov su za dalje postupanje državnih organa i u vezi su sa procesuiranjem krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorizma. Izvještaj upućen nadležnom državnom organu ne mora rezultirati odgovorom tog državnog organa, u skladu sa članom 67 Zakona, ali to ne oslobađa obveznika daljeg sprovođenja propisanih mjera koje se odnose na sumnjive transakcije, za taj pojedini slučaj.

97. U slučaju prijema povratne informacije, zahtjeva ili drugog naloga od strane državnog organa, ti se dokumenti obavezno čuvaju kod obveznika. Kako nalog može biti i usmen, o istom se sačinjava službena zabilješka koja sadrži sve informacije o primljenom usmenom nalogu i licu koje ga je izdalo.

IX INTERNA REVIZIJA

Sistem internih kontrola. Izvještaji interne revizije

98. Mehanizmi i procedura za prevenciju pranja novca i finansiranja terorizma sastavni su dio sistema internih kontrola koji kod obveznika funkcioniše. Kako bi taj sistem adekvatno funkcionisao, potrebno je osigurati znanje i poslovnu kulturu na svim nivoima poslovanja o značaju i potrebi preduzimanja zakonom propisanih koraka, važnosti primjene istih za zakonitost rada obveznika, kao i o eventualnim

posljedicama nepoštovanja navedenog - za obveznika u cjelosti i za pojedinačne zaposlene.

99. Lice koje rukovodi sprovođenjem mjera u pogledu rizika pranja novca i finansiranja terorizma trebalo bi stoga da aktivno učestvuje i ima ovlaštenja da samostalno:

- predlaže procedure koje treba uspostaviti odnosno unaprijediti,
- pribavi sve informacije, dokumenta i druge podatke potrebne za vršenje redovnih kontrola pravilnosti postupanja zaposlenih, uključujući i urednost vođenja evidencija,
- daje predloge načina unaprjeđenja poslovnih procesa koji mogu povećati izloženost obveznika riziku pranja novca i finansiranja terorizma,
- organizuje planove edukacije zaposlenih pogotovo u slučaju izmijenjenih okolnosti poslovanja.

100. Interna revizija obveznika tromjesečno ocjenjuje: osposobljenost obveznika da ispunjava obaveze propisane Zakonom, adekvatnost i efektivnost sistema interne kontrole, poštovanje propisa i uspostavljenih politika i praksi, funkcionisanje sistema elektronske obrade podataka, tačnost, pravovremenost i pouzdanost izvještaja.

101. Izvještaj iz stava 1 interna revizija dostavlja na usvajanje odboru direktora u roku i na način propisan za tromjesečne izvještaje interne revizije u društvu za osiguranje.

102. U okviru ocjene osposobljenosti obveznika iz stava 1 ovog člana interni revizor posebno prikazuje:

- opis izvršenih kontrola poslovanja (predmet revizije);
- ocjenu načina primjene obaveza u vezi sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- nezakornosti i druge nepravilnosti koje je utvrdila interna revizija u postupku revizije, sa objašnjenjima i posljedicama uočenih nepravilnosti i naznačenjem odgovornih lica;
- predlog mjera za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i rokove za njihovo sprovođenje;
- druge konstatacije, ocjene i predloge vezane za otklanjanje nepravilnosti koje je utvrdila interna revizija.

X ČUVANJE I RAZMJENA PODATAKA

103. Sa podacima o klijentu pribavljenim u toku ugovornog odnosa obveznik je dužan da postupa u skladu sa propisima o zaštiti podataka o ličnosti.
104. Uz poštovanje zakonskih ograničenja (zaštita ličnih i povjerljivih podataka), obveznik može s drugim obveznicima, a naročito onima sa kojima je povezan preko vlasničke strukture ili kroz organizaciju prodajne mreže, razmjenjivati informacije o sumnjivim transakcijama, indikatorima neuobičajenih modela ponašanja, rizicima upotrebe različitih metoda komunikacije i prodaje, i sl.
105. U dijelu u kojem je to zakonom dozvoljeno, komunikacija je moguća i sa finansijskim institucijama preko kojih se vrše plaćanja.

XI ZAVRŠNE ODREDBE

106. Stupanjem na snagu ovih smjernica prestaju da važe Smjernice o analizi rizika pranja novca i finansiranja terorizma u društvima za osiguranje, od 07. 03. 2011. godine.
107. Obveznici su dužni da interne procedure usaglase sa ovim smjernicama do 30. juna 2015. godine.
108. Ove smjernice stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja na internet stranici Agencije za nadzor osiguranja.

Broj: 01-530/4-15

Podgorica, 28.05.2015.

PREDSJEDNIK SAVJETA

Branko Vujović